

1. De wonderlijke ruil

Introductie

Het christelijke geloof begint bij het offer van Jezus. Alles wat we geloven, leren, doen en ontvangen is op basis van het offer van Jezus alleen. Waarom is dit offer van Jezus dan nodig? Wel, bij de zondeval is het helemaal mis gegaan. De eerste mens Adam at van de boom, waarvan God het verboden had om daarvan te eten. Daarmee keerde hij zich af van God. Sinds de zondeval huist er niets goeds meer in de mens. We zijn van God gescheiden en kunnen de weg terug zelf niet meer vinden. We zijn als mensheid verloren. Maar God had een reddingsplan. Hij zond zijn Zoon Jezus naar deze wereld toe. Hij offerde Zichzelf op in onze plaats om ons te verzoenen met de hemelse Vader. Jezus stierf aan het kruis. Uit dit ene offer komen heel veel zegeningen voort. Deze zegeningen kunnen we door het geloof ontvangen. In deze serie willen we verkennen wat het offer van Jezus allemaal heeft uitgewerkt.

De wonderlijke ruil

Laten we eerst kijken naar een overkoepelend punt, dat met alle verdere zegeningen te maken heeft. Het meest bijzondere van het offer van Jezus is namelijk de wonderlijke ruil, die daarmee plaatsvond. Jezus nam onze zonden en gebrokenheid op zich en gaf ons zijn heiligheid en al zijn zegeningen. Het is onvoorstelbaar dat de God, die hemel en aarde geschapen heeft, onze plaats in wilde nemen en als een vervloekte aan het kruis gedood werd. Een groter contrast is er in de wereld niet denkbaar. Jezus vernederde zich en nam mensenvlees aan, zodat wij tot kinderen van God verheven konden worden. Door de Heilige Geest kan Jezus nu zelfs in ons komen wonen en mogen wij één met God Zelf zijn. Hieruit leren we dat God heel anders denkt dat wij mensen. Wij zijn van nature geneigd om juist onszelf te redden, ook als dat ten koste van anderen gaat. Bij God is het precies andersom. Hij is van totaal andere orde en zijn wegen overstijgen de onze ver.

Waarin ruilde Jezus dan zoal met ons? In deze serie gaan we een heel aantal zaken hiervan bekijken. Maar om een beetje overzicht over de wonderlijke ruil te krijgen, willen we hier inzoomen op de zeven keer dat Jezus heeft gebloed. Door verschillende mensen is erop gewezen dat Jezus waarschijnlijk op zeven verschillende manieren gebloed heeft. Dit heeft te maken met de zeven keer dat het bloed ter verzoening gesprekeld moest worden op de Grote Verzoendag.¹ Zeven keer achter elkaar moest er verzoening gedaan worden met het bloed. Waarom zoveel keer? Waarom is één keer niet genoeg? Wel, deze zeven sprengelingen wijzen allemaal op een ander aspect van de verzoening. En daarmee wijzen zij ook allemaal een ander aspect van de wonderlijke ruil aan.

Hoe en wanneer Jezus dan precies gebloed heeft en wat dit precies betekent, daar verschillen de meningen wel over. Ik wil hier twee mogelijke uitwerkingen naast elkaar zetten. De eerste is die van Larry Huch. Zijn onderwijs over de *Seven Places Jesus Shed His Blood* heeft wijde bekendheid gekregen. De tweede uitwerking is die van Wilkin van de Kamp. Zijn onderwijs over de Zeven Wonderen van het Kruis heeft ook grote bekendheid gekregen, met name in Nederland.

---

¹ Leviticus 16:14.

De zeven plaatsen waar Jezus bloedde

Larry Huch wijst erop dat Jezus voor de eerste keer bloedde in de hof van Gethsemané. In Mattheüs 26:37-38 staat geschreven dat Jezus in deze hof zeer angstig werd en dat een diepe depressie Hem overviel. Deze angst en depressie drukten zo zwaar op Hem, dat zijn zweet in druppels bloed veranderde. In de hof nam Jezus al onze angsten en onze depressie op zich en gaf ons zijn wilskracht ervoor terug. Het is heel bijzonder dat Jezus hierin wilde ruilen met ons. Hierdoor kan Hij ons bevrijden van onze angsten en depressies. Mocht je met de zwakke zaken worstelen, ga dan in gebed naar Jezus toe. Geloof dat Hij de overwinning hierover heeft behaald en vraag Hem om dat ook waar te maken in jouw leven.

De tweede keer dat Jezus bloedde is volgens Larry Huch bij de geseling.² Jezus' rug werd opengereten met een gesel. De wonden in zijn rug brachten ons gezondheid. Dat staat beschreven in Jesaja 53:5: door Jezus' striemen is er voor ons genezing gekomen. Jezus wilde dus ook al onze ziekten en kwalen op Zich nemen om ons gezondheid terug te kunnen geven. Opnieuw een wonderlijke ruil. Wie zou er nu willen ruilen met zieke mensen? Ook hiervan geldt: als je worstelt met ziekte, ga dan in gebed naar Jezus toe. Geloof dat Hij de overwinning over de ziekte behaald heeft en vraag Hem om dat ook waar te maken in jouw leven. De Bijbel staat vol van Gods genezende kracht. Genezing was ook een heel belangrijk onderdeel van Jezus' missie en de missie van zijn leerlingen.

Vervolgens bloedde Jezus door de kroon van dorens, die op zijn hoofd werd geslagen.³ Dit verbindt Larry Huch met de voorspoed en zegen, die Jezus voor ons heeft teruggekocht. In de hof van Eden waren Adam en Eva enorm gezegend. Deze hof bracht zijn opbrengst voort, zonder dat men er bloed, zweet en tranen in hoefde te steken. Maar na de zondeval begon de aarde doorns en distels voort te brengen. De zegen werd weg geroofd en men moest hard werken voor de kost. Het zijn nu juist deze vervloekte doorns, die in het hoofd van Jezus geslagen werden. Hij wilde werken met bloed, zweet en tranen om de onverdiende hemelse zegeningen over ons uit te kunnen storten. Mocht je dus worstelen op het vlak van financiën of werkdruk, ga daarover in gebed. Geloof dat Jezus ook jouw Voorziener is geworden, die jou alles zal geven wat je nodig hebt. Vraag Hem om dat waar te maken in je leven.

De vierde plaats die Larry Huch noemt zijn de doorboorde handen van Jezus.⁴ Deze bloeding brengt ons de heerschappij terug over dat wat we aanraken of ter hand nemen om te doen. Jezus wil ons succesvol maken in alles wat onze handen aanraken. Zoals Psalm 1:3 het zegt: ... *alles wat hij doet, zal goed gelukken*. Dit geldt voor ons als wij voortdurend mediteren op het Woord en vooral op het vleesgeworden Woord: Jezus. Dan zal God ons zegenen in alles wat we doen en ons hemelse autoriteit daarover geven. Hiervoor moesten Jezus' handen wel doorboord worden. Waar Hij vroeger zijn handen had gebruikt om iets moois van hout en spijkers te maken, daar werden zijn handen nu weerloos doorboord en met spijkers aan het hout geslagen. Hij koos ervoor om ten onder te gaan aan zijn eigen arbeidsterrein. Hij was namelijk timmerman.⁵ Zo ruilde Hij met ons om ons succesvol te maken op ons arbeidsterrein.

De vijfde plaats hangt met de vorige samen. Dit zijn de doorboorde voeten van Jezus. Deze bloeding brengt ons de heerschappij terug over de plaatsen waar wij heengaan. Wij zijn geschapen om te heersen. Die opdracht had God de mens in de hof van Eden meegegeven. Adam en Eva mochten hun voet op de aarde zetten en regeren. Op een dag zullen alle vijanden onder Jezus' voeten gelegd worden, maar aan het kruis werden zijn voeten weerloos van de aarde opgetild. Hij hing in de lucht en

---

² Johannes 19:1.

³ Mattheüs 27:29, Markus 15:16-20, Johannes 19:2.

⁴ Mattheüs 27:35, Johannes 20:25.

⁵ Markus 6:3 (en Mattheüs 13:55).

stond niet meer stevig op beide voeten. Hij voerde daar geen heerschappij meer. Hierin ruilde Hij ook met ons, zodat wij onze voet op alle vijandschap kunnen zetten en de plaatsen, die onze voet betreedt, geestelijk in bezit mogen nemen. Jezus verdient onze geestelijke autoriteit voor ons terug.

De zesde plaats waar Jezus bloedde is zijn doorstoken hart. Toen Jezus gestorven was, kwam er een Romeinse soldaat die met een speer in Jezus' zijde stak. Hiermee doorboorde hij het hart van Jezus. Toen hij dat deed kwam er bloed en water uit.⁶ Dit was het onweerlegbare bewijs dat Jezus daadwerkelijk gestorven was. De taak van de Romeinen was hiermee vervuld. Jezus heeft Zelf gezegd in Lukas 4:18 dat Hij gekomen was om de gebrokenen van hart te genezen. Hier hebben we weer zo'n wonderlijke ruil. Jezus' hart werd doorstoken, zodat Hij ons hart kon helen en genezen. Dit betekent dat Hij onze innerlijke wonden wil genezen en ons de vreugde weer terug wil geven. Mocht je met wonden in je ziel tobben, ga dan in gebed naar Jezus. Geloof dat Hij jouw herstel al verdiend heeft en vraag Hem om dat toe te passen in jouw leven.

De laatste plaats die Larry Huch noemt is meer in het algemeen: de verwondingen die Jezus in het hele proces opliep. In Jesaja 53:5 staat dat Jezus om onze overtredingen is verwond en om onze ongerechtigheden werd verbrijzeld. Jezus' verwondingen brachten ons vergeving en verzoening van onze overtredingen. Jezus nam alle straf en schuld op zich en boette daarvoor met zijn verwondingen en bloedingen. Zo kon Hij ons vergeven en met God verzoenen. Wat een wonder. Als we dit in geloof aannemen, dan kunnen we weer vriendschap hebben met God en zijn we vrij gepleit van iedere schuld en straf. Ook hoeft de zonde niet meer over ons te regeren. De macht daarvan is gebroken.

Om het nog een keertje schematisch samen te vatten en op te sommen:

1. Zweet tot bloed in Gethsemané: Jezus won onze wilskracht terug
2. Geseling van Jezus' rug: Jezus bracht ons genezing
3. Kroon van dorens op Jezus' hoofd: Jezus bracht ons voorspoed en zegen
4. Jezus' doorboorde handen: Jezus gaf ons autoriteit over de werken van onze handen
5. Jezus' doorboorde voeten: Jezus gaf ons autoriteit over de plaatsen waar wij treden
6. Jezus' doorboorde hart: Jezus heelt ons gebroken hart en geeft ons vreugde
7. Jezus' verwondingen: vergeving, bevrijding en verzoening van schuld en zonde

De zeven wonderen van het kruis

Wilkin van de Kamp heeft een soortgelijke onderwijzing opgesteld, maar met net wat andere accenten. Laten we bekijken wat hij ons hierover onderwijst. Ook hij begint met zijn eerste wonder bij de hof van Gethsemané. Hij verbindt deze hof echter met de vergeving van zonden. Jezus kreeg in deze hof namelijk de beker van de toorn uit Gods hand aangereikt. Hij worstelde ermee om deze beker te aanvaarden, maar stemde er wel mee in.⁷ Het gaat hier om de toorn van God over de zonden. Jezus nam deze woede van God over zonden op zich, zodat wij Gods vergevende liefde konden ontvangen. Wat een bijzondere ruil!

Het tweede wonder van het kruis heeft volgens Wilkin van de Kamp te maken met de mishandeling voor de Joodse rechtbank. Hij werd daar namelijk geblinddoekt en geslagen, waarschijnlijk tot bloedens toe.⁸ Deze mishandeling heeft met de aanklachten van de duivel te maken. Jezus was onschuldig, maar werd toch voor de Joodse rechtbank aangeklaagd, veroordeeld en mishandeld. Dit

---

⁶ Johannes 19:33-37.

⁷ Mattheüs 26:39, 42, 44.

⁸ Mattheüs 26:67-68, Markus 14:65, Lukas 22:63-65, Johannes 18:22-23.

wilde Jezus ondergaan, zodat wij van iedere aanklacht van de duivel verlost zouden worden. Het tweede wonder noemt hij dan ook het wonder van de verlossing.

Het derde wonder van het kruis is volgens Wilkin van de Kamp dat Jezus' baardharen uitgetrokken werden. Dit maakt hij op uit Jesaja 50:6, waar staat geschreven: *Ik geef Mijn rug aan hen die Mij slaan, Mijn wangen aan hen die Mij de baard uitplukken. Mijn gezicht verberg Ik niet voor smaad en speeksel.* Dit was de derde manier waarop Jezus bloedde. Dit verbindt hij met de reiniging van ons geweten. Er is niet alleen vergeving voor onze zonden, maar ook ons geweten, wat ons aanklaagt, wil Jezus reinigen. Zo kunnen we van binnen vrij worden van de aanklachten, die ons geweten op ons afvuurt. Jezus onderging alle aanklachten en het uittrekken van de baard voor de rechtbank, zodat wij bevrijd zouden worden van alle aanklachten van ons geweten.

Het vierde wonder van het kruis is de geseling, die Wilkin van de Kamp ook aan de genezing verbindt. Hierin stemt zijn visie overeen met die van Larry Huch. Het vijfde wonder van het kruis is de doornenkroon, die verbonden wordt met de bevrijding van de vloek van de zondeval, omdat de aarde doorns en distels voortbracht daarna. Ook hierin is dus een overeenstemming tussen beide versies te vinden. Alleen past Wilkin van de Kamp dit ook in psychische of geestelijke zin toe. De vloek van de zondeval uit zich ook in schuld, schaamte, minderwaardigheidsgevoelens en slachtofferrollen etc. Het gaat hier ook om een doornenkroon. Een kroon laat je gewoonlijk overwinning en heerlijkheid uitstralen, maar de doornenkroon laat juist schaamte, schuld en verlies zien. Jezus nam dit allemaal op zich, zodat Hij ons kon bevrijden van onze schuld, schaamte, minderwaardigheidsgevoelens en slachtofferrollen. Hij maakt ons volkomen vrij en kroont ons met overwinning en eer.

Het zesde wonder van het kruis is de kruisiging zelf, waarbij Jezus' handen en voeten doorboord werden. Deze kruisiging bracht ons verzoening met God. De relatie met God werd hersteld. Hiervoor moest Jezus al dit lijden ondergaan en de toorn van de Vader verdragen. Deze wonderlijke ruil bracht ons volkomen verzoening met God. We mogen nu zonder schuld of schaamte tot God naderen en met Hem omgaan als met een Vader en Vriend.

Het zevende wonder is de speerstoot van de Romeinse soldaat in de zijde van Jezus. Dit wonder noemt Wilkin van de Kamp het wonder van de wedergeboorte. Er kwam water en bloed uit de zijde van Jezus. Dit verwijst naar het water en bloed, waardoor een kindje geboren wordt. Ook zijn de woorden 'zijde' en 'rib' in het Grieks (en het Hebreeuws trouwens ook) verbonden met elkaar. Zoals Eva uit de zijde of rib van Adam werd geboren, zo worden wij uit de zijde of rib van Jezus geboren. Jezus' hart werd doorboord. Hij stierf, zodat wij opnieuw geboren konden worden en eeuwig leven konden ontvangen.

Laten we de zeven wonderen van het kruis hier nog schematisch op een rijtje zetten:

1. Gethsemané en de beker van de toorn: brachten ons vergeving
2. Mishandeling voor de rechtbank: bracht ons verlossing van de aanklachten van de duivel
3. Baard uitgetrokken voor de rechtbank: bracht ons de reiniging van het geweten
4. Geseling: bracht ons genezing
5. Kroon van doorns: bracht ons bevrijding van schaamte en vloek
6. Kruisiging: bracht ons verzoening met God
7. Speerstoot in de zijde: bracht ons de wedergeboorte

Al met al zien we in grote lijnen hetzelfde idee bij Larry Huch en Wilkin van de Kamp. Er vallen ook wel verschillen te ontdekken. Zo vraagt Wilkin aandacht voor de mishandelingen voor de rechtbank bij punt 2 en 3 en laat Larry die achterwege. Larry splitst de wonden van handen en voeten op en komt nog met een algemene categorie van verwondingen bij punt zeven. Inhoudelijk zien we dat Wilkin de toepassing vooral op geestelijk gebied maakt en Larry op concreter en materiëler gebied.

Deelhebben aan de goddelijke natuur

Deze zeven wonderen of bloedingen van Jezus geven ons een overzicht van verschillende punten, waarop Jezus wilde ruilen met ons. Dit overzicht is zeker niet compleet. We gaan in deze serie nog meer aspecten tegenkomen van Jezus' wonderlijke ruil. Ik wil hier in elk geval nog de aandacht vragen voor het deelhebben aan de goddelijke natuur. Dit is ook zo'n wonderlijke ruil, die eigenlijk al bij de geboorte van Jezus plaatsvond. Jezus was God Zelf, maar Hij wilde zijn goddelijke kwaliteiten afleggen om Mens te worden. Dit deed Hij zodat wij aan de goddelijke natuur deel konden krijgen.

In Filippenzen 2:5-7 staat het volgende geschreven:

Laat daarom die gezindheid in u zijn die ook in Christus Jezus was, Die, hoewel Hij in de gestalte van God was, het niet als roof beschouwd heeft aan God gelijk te zijn, maar Zichzelf ontledigd heeft door de gestalte van een slaaf aan te nemen en aan de mensen gelijk te worden.

Jezus legde zijn goddelijke kwaliteiten af en werd aan de mensen gelijk. Zo vernederde Hij Zich om ons te kunnen verhogen. De consequentie hiervan was dat Hij Zelf na zijn opstanding en hemelvaart uitermate verhoogd werd, maar ook dat wij aan de goddelijke natuur deel krijgen. Dit kunnen we op allerlei plaatsen in het Nieuwe Testament lezen. We pikken er een paar uit:

Wie zich echter met de Heer verenigt, is één geest met Hem. (1 Korinthe 6:17)

Wanneer Christus geopenbaard zal worden, Die ons leven is, dan zult ook u met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid. (Kolossenzen 3:4)

Daardoor heeft Hij ons de grootste en kostbare beloften geschonken, opdat u daardoor deel zou krijgen aan de Goddelijke natuur... (2 Petrus 1:4a)

Geliefden, nu zijn wij kinderen van God, en het is nog niet geopenbaard wat wij zullen zijn. Maar wij weten dat, als Hij geopenbaard zal worden, wij Hem gelijk zullen zijn; want wij zullen Hem zien zoals Hij is. (1 Johannes 3:2)

Uit het Nieuwe Testament kunnen we duidelijk leren dat als we in Jezus geloven, dat we dan één zijn geworden met Hem door de wedergeboorte. We zijn uit Gods Heilige Geest geboren en zijn nu één met God Zelf. De Vader, de Zoon en de Geest komen nu in ons wonen en wij zijn geborgen in hen. We zijn in geestelijke zin één geworden met God Zelf. En bij de wederkomst gaat dit ook zichtbaar worden. Dan zullen we daadwerkelijk aan God gelijk zijn, in die zin, dat wij deelhebben aan de goddelijke natuur. Uiteraard zal er altijd een verschil blijven tussen God en ons, maar wij zullen wel deel hebben aan zijn goddelijkheid en met Hem mogen regeren. Dit alles kan gebeuren, omdat Jezus Zichzelf vernederde en verenigde met het menselijke geslacht. Wat een wonder!

Het omkeer-Koninkrijk

Jezus ruilde met ons. Hij nam alle schuld, narigheid en vloek op zich en gaf ons alle zegeningen ervoor terug. Alle verhoudingen gingen hierbij dus op zijn kop. Deze wonderlijke ruil heeft niet alleen betrekking op Jezus Zelf, maar typeert ook het Koninkrijk van God. Waar God als Koning gaat heersen, gaan alle verhoudingen op zijn kop. Vele eersten worden de laatsten en vele laatsten worden de eersten. Ook in de menselijke verhoudingen vindt een wonderlijke ruil plaats, wanneer Jezus verschijnt. Hierover heeft Jezus veel onderwezen aan zijn leerlingen. Laten we bekijken wat het Nieuwe Testament ons leert over het omkeer-Koninkrijk van God.

Jezus onderwees zijn leerlingen dat bij zijn Wederkomst vele eersten de laatsten zullen zijn en vele laatsten de eersten.⁹ Wat in deze wereld belangrijk wordt geacht is voor God helemaal niet zo belangrijk en andersom. Wij zoeken namelijk niet een aards Koninkrijk, maar een hemels Koninkrijk. Gods waardering van zaken steekt heel anders in elkaar dan de menselijke waardering van zaken. Juist de opoffering, de mislukking, de pijn en het verdriet wegen zwaar mee voor God. Deze omgekeerde verhoudingen in Gods Koninkrijk uiten zich op allerlei gebied: Jezus heeft gezegd dat de armen in deze wereld rijk zijn bij God en andersom.¹⁰ Ook heeft Hij gezegd dat de huilende mensen blij zullen zijn bij God en andersom.¹¹ Verder zullen de nederige mensen heersen in Gods Koninkrijk en worden de hoogmoedige mensen vernederd.¹² Ook leren we uit het Nieuwe Testament dat wij in onze zwakheid sterk zijn en andersom.¹³ Alle aardse verhoudingen gaan op de kop bij het aanbreken van Gods Koninkrijk. Gedeeltelijk zien we dat al gebeuren in deze wereld, op de plaatsen waar Gods Koninkrijk doorbreekt. Volledig zullen we dit zien gebeuren bij Jezus' Wederkomst. Dan zullen alle verhoudingen op de kop gaan. De wonderlijke ruil zal dan zijn volledige uitwerking krijgen.

Wat vraagt dit van ons?

De wonderlijke ruil en het omkeer-Koninkrijk van God leren ons op een nieuwe en andere manier naar de wereld te kijken. Laten we niet te hoog denken van de machthebbers van deze wereld, van invloedrijke of rijke personen, van succesvolle ondernemingen en zaken. Laten we ook niet te zeer streven naar aards succes. We kunnen uit alle macht de maatschappelijke, economische, wetenschappelijke en andere ladders van deze wereld proberen te beklimmen, maar dan zullen we bedrogen uitkomen. Dan beklimmen we de verkeerde ladder. Gods ladder is de ladder van nederigheid, zelfopoffering, overgave en vertrouwen. Als we onszelf verliezen, dan zullen we onszelf hervinden, maar wie zichzelf wil behouden, die zal zichzelf verliezen.¹⁴ Alleen als we onszelf vernederen voor God, kan Hij ons op zijn tijd verhogen.¹⁵

Natuurlijk zijn er goede dingen in de wereld, die nastrevenswaardig zijn. Maar laten we ons succes en het succes van anderen niet meten naar de maatstaven van deze wereld. Het is niet belangrijk in wat voor een auto je aan komt rijden, wat voor baan je hebt, hoe succesvol je bent in wat je onderneemt, hoe voorbeeldig jouw kinderen wel niet zijn en noem maar op. Wat telt is de gehoorzaamheid aan God. Zijn wij *all-in* voor Hem? Kennen wij God heel intiem en wandelen we met Hem in alle aspecten van ons leven, wat dit ons ook kost? Dan verzamelen we schatten in de hemel.

Waar Jezus Zichzelf voor ons gaf, daar mogen wij onszelf ook voor anderen geven, wanneer wij daartoe geroepen worden. In Johannes 3:16 staat: *Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.* Dit bekende vers kent bijna iedereen. Maar het broedervers wat hier onlosmakelijk bij hoort, kent bijna niemand. In 1 Johannes 3:16 (!) staat: *Hieraan leerden wij de liefde kennen, dat Hij voor ons Zijn leven heeft gegeven. Ook wij moeten voor de broeders het leven geven.* Jezus gaf ons een voorbeeld om na te volgen. Ook wij worden geroepen om te ruilen met anderen in nood en ons leven voor hen te geven. Dat zal ons eeuwige schatten opleveren. Verlies is bij God winst en andersom!

---

⁹ Mattheüs 19:30, Markus 10:31, Lukas 13:30. Zie ook de volgende vier voetnoten...

¹⁰ Lukas 1:53, Lukas 6:20-21, 1 Korinthe 1:26.

¹¹ Mattheüs 5:4, Lukas 6:21, 1 Petrus 1:6, Openbaring 7:16-17. Zie ook Psalm 30:12 en Jesaja 61:2-3.

¹² Mattheüs 5:5, Lukas 1:51-52, Jakobus 4:6-7, 1 Petrus 5:5-6.

¹³ 1 Korinthe 1:25-27, 2 Korinthe 12:9-10.

¹⁴ Lukas 9:24, zie ook Lukas 14:26-27.

¹⁵ 1 Petrus 5:6.